

СТАНОВИЩЕ

За дисертация на тема: Графитите в България последните години на XX и началото на XXI век
на Благвеста Петкова Желязкова

от доц. д.изк. Незабравка Иванова

Дисертационният труд на Благвеста Желязкова е посветен на особено интересна и актуална проблематика, а именно графитите в България след 1989 година и първото десетилетие на настоящето столетие. На фона на малобройните публикации, посветени на тази проблематика у нас, дисертационният труд на Благвеста Желязкова се откроява със своята задълбоченост и обхватност, с последователния научен подход към прецизно подбраната фактология.

Още в уводната част авторката определя целта и задачите на изследването, неговите граници, обект и методология, с което фокусира вниманието върху научността на подхода. Основната цел е “да проследи и проучи произхода, развитието, функциите и взаимодействията, влиянията и инфилтрацията между графитите и стенно-монументалните изкуства”. Така дефинираната цел предполага изпълнението на редица задачи, които могат да се обобщят в няколко групи. Първата група предполага подбор на документалния материал т.е. издирване и систематизиране на графити както в света, така и у нас. Втората група предполага проучване на функциите и въздействията на графити в градската среда. Към тази група следва да се причислят връзките между графити и стенно-монументалните изкуства в градската среда. Графити фестивалите както в света, така и у нас представляват особен интерес. Тук авторката включва анкетни проучвания както на пишештите графити, така и на организаторите на фестивалите.

Структурата на изложението следва поставената цел и особено, поставените от авторката задачи. Така първа глава се посвещава на появата на графитите и техните наследници - постграфитите. Разглеждат се първите графити, възникнали през 60-те години на XX век във Филадельфия и тяхното разпространение в Ню Йорк, а по-сетне и в други градове на САЩ и Европа. Постепенното преминаване към постграфитите набляга върху “приликите и разликите в смисловите, визуалните и технико-технологичните характеристики на материалите.” Историографското описание се преплита с изясняването на използвания понятиен апарат. От особена важност са понятията, които следват развитието на постграфитите и обясняват техните визуални и смислови характеристики, но също така и стила на пишештите графити. Осветлява се иерархията сред авторите, която се гради върху техния опит и майсторство.

Не случайно, подчертава Б. Желязкова, графити стиловете се базират върху името на пишештия, което кодира букви, цифри, декоративни елементи. Произходът на този основен стил гравитира около необходимостта “да се прикрие” самоличността на графити автора, но тази самоличност да е добре различима за графити общността.

Графити стиловете в дисертацията са представени в техния английски терминологичен вариант и са преведени на български, което улеснява възприемането на текста. Обърнато е внимание и на етичните аспекти на графити практиката.

Прекарана е “разделителна линия” между графити и постграфити, като вторите формират свои стилове, гравитиращи около технико-технологичните характеристики, но също така и върху местоположението на произведението, като например “горе”, “долу”, върху цяла площ или частично третиране, върху движещи се или стационарни обекти и пр. и пр. При постграфитите е важна работата със стикери, шаблони и “герои”. При всеки отделен аспект на постграфитите се сочат емблематични автори, подкрепени с богат снимков материал във фотоалбума. Поставен е дискуссионно въпроса за легитимността на графити авторите и техните произведения. Едни автори считат, че нелегитимността е същностна характеристика на графити и тяхна основна характеристика, други наблягат върху естетическите аспекти на произведенията и тяхното постепенно “сближаване” със стенно-монументалните изкуства.

Втора глава “Графитите в контекста на съвременната градска среда” акцентува върху влиянията им в визуалния облик на съвременната градска визия. Отделено е внимание на динамичната структура и сложност на градската среда и ролята на т. нар. улични и публични изкуства във визията на града. Във тази връзка са разгледани и графитите и ролята им в контекста на сложната градска структура. Посочени са въздействащи примери на графити автори от различни страни и техните концепции на улични артисти. Споменава се ролята на графити и постграфити при “заглушаване” на комерсиалните рекламни послания. Тук се набляга върху обществената роля на тези съвременни феномени.

Трета и четвърта глави третират цяло българската графити и постграфити практики.

Появата, разпространението и развитието на графитите в България е глава с особено значение, защото графитите са свързани с промените в общественото-политическия живот на страната след 1989 година. След кратко въведение, третиращо надписите и лозунките от миналото, авторката анализира графитите от последното десетилетие на XX век. Променя се визията на графитите, набляга се на надписи, шрифтове, кодирани наименования на пишещите.

Изложението е изградено на следния принцип. Прво се анализират конкретни графити, изтъкват се техните характеристики, след което се обобщават тенденциите и посоките на развитие. Например през периода 1990 – 1996 години се сочи голямото разнообразие на различни видове графити знаци, което се дължи формирането на различни младежки движения и други групи, маркиращи свое пространство в обществото. Тези графити знаци, обръща внимание авторката, не се отличават с особени художествени качества, но внушават определени значения.

От средата на 90-те години се очертава все по-голяма популярност на графитите. Развиват се многофигурни композиции. Тук докторантката подкрепя

